

Sním o skutečném zákonictví: Předběžné námitky a ústřední teze

Teologie | 8.1.2020 @ 15.12

Byl jsem až příliš často svědkem, jak se dal soucit nepravou cestou. (Exupéry, Citadela, úvodní slova)

Tuto esej píšu ve věci, která je předmětem mých úvah již nejméně deset, možná patnáct let. Mou základní tezí je, že křesťanská láska k Bohu a k bližnímu není náhradou biblických imperativů, ale zákonodárným principem, který zákon nejenže neruší, ale doplňuje jej o zákazy a příkazy v zájmu zřetelného svědectví o lásce k Bohu a k bližnímu.

Tvrdím, že tento zákonodárný princip lásky je dosvědčen v celém Novém zákoně, a to všudypřítomnou kritickou, formativní, ilokuční a perlokuční (pobízející a vedoucí k činu) povahou jeho zvěsti. Toto mne vede k vizi nového zákonictví, čili k úsilí o definici jasných principů a metod, jejichž výsledkem může být přesný kazuistický model křesťanského života a apodiktická povaha svědectví církve v dané kultuře.

Jsem si vědom toho, že tento přístup je v rozporu se současným trendem, který lásku chápe ne jako zákonodárnou moc, ale jako zákonné maximum, jehož subjektivním, pocitovým vykonáním je biblickému požadavku učiněno zadost. Tento libertariánský přístup, který ve jménu lásky obchází principy a pasáže, které měly původně samy o lásce svědčit, pokládám za sám v sobě nekonzistentní, exegeticky neudržitelný a vposledku zhoubný pro církevní praxi.

V následujících týdnech vyjdou popořadě tyto části eseje:

1. **Předběžné námitky a ústřední teze**
2. Ježíš jako přísný zákoník lásky
3. Pavel jako zákoník pohanů
4. Metoda legislativy lásky
5. Střetnout se se světem v jeho nejlepším

Předběžné námitky a ústřední teze

Evangelikální prostředí, jehož význačností je důraz na osobní vztah s Bohem, nemá zákonictví v lásce. Charismatické prostředí pak tuto vlastnost ještě více umocňuje. Zákonictví je chápáno jako nevídaný neduh, jenž automaticky indikuje medikaci intenzivní lásky typu filadelfia, totiž kvalitních komunitních vztahů. Zákoníky nemá přeci nikdo rád. Ve svědectvích řady křesťanů i některých mých přátel jsem zpozoroval určitý narativ, který jako přes kopírák říká toto:

Jako mladší křesťan jsem navštěvoval zákonický sbor. Bylo to tam opravdu hrozné a staromódní. Tito nepřijemní křesťané zakazovali a přikazovali různé nesrozumitelné věci. Ženy musely například nosit šátky a dlouhé sukně, nesměly se líčit a nesměly kázat. Muži se museli holit a na bohoslužby chodit slušně oblečení. S podezřením se pohlíželo na tetování, piercing i na alkohol v rozumné míře, naopak s respektem na asketické úkony a se zavržením na morální hříchy, kór když se udál v církvi. Bylo to svazující a má víra se tam dusila. Pak jsem ale seznal, že Ježíš i Pavel všechny ty zákoníky a farizeje odmítali a namísto zákona kázali lásku a milost. Potkal jsem pak jiné křesťany v méně zákonickém společenství, kteří mi ukázali pravé křesťanství bez náboženského zákonictví. Jde totiž především o lásku, ne o zákon.

Jsem dalek záměru zpochybnit tuto zkušenost či zapochybovat o dobrých motivech a upřímném hledání dotyčných martýrů. Nechci ani otevřít debatu o konkrétních praktikách, které někdo může pokládat za příliš přísné, byť se domnívám, že k extrémnímu sudičství dochází na obou stranách – jak u údajných moralistů, tak u filadelfů. Musím tolíko vyznat, že při poslechu takovýchto svědectví se cítím jako zcela nezaujatý posluchač, neboť má vlastní zkušenost je touto negativní zkušeností se zákonictvím nepolíbena.

Má první vzpomínka na Apoštolskou církev sahá do doby, kdy mi byly asi dva roky. Hráli jsme tehdy na besídce brutální světskou hru Chodí Pešek okolo. Během následujících sedmadvaceti let jsem nezaznamenal ve svém okolí jediný případ,

kdy by někdo s autoritou vymáhal na chudácích bratříčcích a chudinkách sestřičkách jakési nehumánní jho, které by nebylo biblické a dodržitelné. Byl jsem během těch dlouhých let svědkem řady sporů, rozdělení a herezí. Úkosem jsem viděl neblahost učení o delegované autoritě. Viděl jsem hloupé spory a intriky. Viděl jsem lidi zdrcené církevní politikou, protože se jich nikdo nezastal. Viděl jsem zbabělost, kdy jistí lidé zavřeli ústa, aby zachovali dekorum své pečlivě budované image nebo se zalekli, že kdyby byli ve svém postoji konzistentní, mohli by se s někým významným rozkmořit. Viděl jsem bezzákonost, kdy křesťan konzumoval drogy nebo se oddával nelegitním intimnostem, aniž by uznal, že jde o cosi, co není z víry, co je hřích. Viděl jsem charismatické úlety na jedné straně i na straně druhé zhášení Ducha za účelem vlastního prospěchu, viděl jsem finanční neintegritu, viděl jsem demagogii, manipulaci, pohrdání ústavou. Viděl jsem toho tolik, co by některým ufnukánkům, co si lížou ránu, že jim někdo v církvi vytkl čepici na hlavě, stačilo na tučet trucovitých odchodů z církve. Nemohu si ale vybavit ani na jedno opravdové zranění, ať už sebe nebo někoho jiného, které by bylo způsobeno racionální a přímočarou aplikací Bible a zavedené tradice v letničních sborech proti etické, morální či věroučné aberaci, čili de fakto vymáháním zákona. Naopak vím o případech, kdy konzistentní a jasný postoj v morálních a etických otázkách aplikovaný s bodrou dobrosrdečností, ale důtklivě, vedl k osvobození lidí z různých pastí a začarovaných kruhů. Proto sním o návratu skutečného zákonictví.

(1) Jistě namítneš, že někteří moralisté jsou pokrytci, neboť v církvi se pohorší, pokud se žena modlí s nezahalenou hlavou, ale mimo církev se tíž jedinci chovají vysloveně nemravně. To však není zákonictví, ale pokrytectví, za něž své odpůrce kritizoval i Ježíš (Mt 23,4). Skutečné zákonictví vymáhá zákon na ostatních stejně, jako na sobě, a to dle principu ekvity, čili soucitné spravedlnosti, která bere ohled na nestejnou situaci bližního.

(2) Nebo mi namítneš, že jestliže radikálním biblickým požadavkům nemůže nikdo dokonale dostát a jelikož nikdo z nesmí být pokrytec (#1), znamená to, že bychom se měli všichni navzájem univerzálně omilostnit a dbát na „proměnu srdce“, ať už se pod tím myslí cokoli, a na kvalitní vztahy. To je ale nikoli milost, ale defetismus, protože milost bez odsouzení není milost, nýbrž lhostejnost. Jistě mi nyní můžeš pokládat nepříjemné otázky na mé soukromí, abys dokázal, že ani já nejsem dokonalý, pročez bych měl přestat „soudit“ a začít „milovat“, jakoby šlo o protichůdné teze. Zde ale nejde ani o mně, ani o nikoho jiného, ale o externí autoritu Božího zákona, který je nad námi a má nás ve své přímé jurisdikci. Ježíšovo podobenství o třísce a trámu naznačuje, že třísce i trám lze spozorovat a vyjmout (Mt 7,3–5). Proto Ježíšovo „nesuďte, abyste nebyli souzeni“ (Mt 7,1n) musíme chápat dialekticky: Suďte, abyste byli souzeni! Ale měřte stejnou mírou sobě i ostatním a také „suďte spravedlivým soudem“ (J 7,24) a buďte schopni „rozsoudit své bratry“ (1Kor 6,5). (Pastorační aplikace tohoto argumentu je zřejmá. Jestliže někdo zápasí s hříchem, nepomůže mu, když uvidí, že v tom pouze „není sám“. Pomůže mu, pokud uvidí, že nad daným hříchem lze vítězit.)

(3) Jindy mi namítneš, že existovaly případy příliš přísného a ponižujícího káznění určité osoby za přestupek, kterého litovala a třeba se k němu i sama doznala. I o takových případech vím a některé mi leží obzvlášť na srdci i v žaludku! To ale není zákonictví, ale krutost a hrubost. Problém v takových případech je nedostatek prostého soucitu s bližním a etické selhání káznícího, pokud dojde ke zbytečnému ponížení dotyčného. Nejde však o samotný fakt, že dle zákona je daný skutek zlý.

(4) Pak mi namítneš, že někteří lidé byli kázněni kvůli přestupku ne proti Bibli a jejímu chápání v letničních sborech, ale proti vůli církevní autority. Ani to ale není zákonictví, ale autoritářství, které se zoufale dovolává legitimizace své autority v zákoně, ale když dojde na lámání chleba, vůbec nejde o Boží zákon, ale o autoritu daného jednotlivce či skupiny. Tímto autoritářstvím jsou paradoxně vinni jak starší Duchem údajně vedení bratři, tak mladší lidé za manažerským kormidlem své církevní organizace.

(5) Nakonec namítneš, že někteří křesťané se snaží koupit si své spasení plněním seznamu náboženských povinností, což je podle tebe v rozporu s poselstvím evangelia. Ale opravdu evangelium nepřináší zákon, jehož plněním je možné líbit se Bohu? Jako arminíán plně souhlasím s tím, že jedinou podmínkou spasení je víra, která si dovolí toliko neodporovat všeobecné Boží milosti. To, že „bez víry není možné líbit se Bohu“ (Žd 11,6), dosvědčuji tisícerým amen. Ke svému ospravedlnění před Bohem nemůže nikdo přidat nic, než plnou důvěru v Ježíšovu věrnost (Ř 3,26). To ale nijak neodporuje jednoduchému faktu, že evangelium zákon přináší, a to přísný zákon předpokládající dobrosrdečné, leč nesmlouvavé zákonictví lásky. Toto zákonictví nemusí být ani pokrytecké, ani autoritářské, ani bezcitné. Víze zákonictví, kterou chci představit, se zakládá na **externí autoritě striktních náboženských pravidel** vymáhaných se soucitem a hlubokou láskou vůči člověku, a to introspektivně, čili se zřetelem nejen k osobě přestupníka, ale i k osobě vlastní:

Nad námi všemi je objektivní zákon – Boží vůle, která je poznatelná skrze Ducha v Písmu a v církvi. Jde o archimedovský bod, v němž se setkává Bůh a svět (srov. Ebeling). V tomto bodě se zjevuje Boží láska, protože Bůh je láska, ale také Boží vůle, protože Bůh je osoba. Proto je kříž, který je nejvyšším zjevením Boha a Jeho lásky, zároveň nejvyšším zjevením odsouzení člověka (srov. Barth). Já sám nejsem ani zákonodárce, ani moc výkonná, ale jako soudce, který tento zákon poznává, soudím tímto zákonem ostatní a zároveň je zvu, aby se ke mně v poznávání zákona připojili. Jelikož Bůh je Láska (1J 4,7–12), tedy i motivem tohoto zákonictví je činná, konstruktivní láska, která se neomezuje na verbální vyznání či emoční výlev, ale pokračuje stanovením hranic a určením cíle: Bratře, poznej Pána! (srov. Jr 31,33; 1Kor 2,16) Zatímco lhostejnost bariéry ignoruje, Boží láska je vytyčuje. Zatímco nenávisť vše ničí, láska buduje. Zatímco laciná milost působí bezcílnost a zmatek, Kristovou krví zaplacená milost určuje jasný cíl.

<https://selah.cz/teologie/snim-o-skutecnem-zakonictvi-namitky-teze/>